

АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню сутності та особливостей застосування аграрних розписок як альтернативної форми кредитування сільськогосподарських підприємств.*

***Ключові слова:** аграрна розписка, боржник, кредитор, нотаріальна контора, експертна установа.*

Постановка проблеми. Належне кредитне забезпечення є визначальним чинником ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності на ринку товарів і послуг. За умови ефективного використання кредитних ресурсів суб'єктами господарювання можливі значні зрушення в обсягах виробництва, котрі, в свою чергу, позначаються на фінансовому стані суб'єктів господарювання, їх прибутковості, а відтак – кредитоспроможності.

На сьогоднішній день, кредитні ресурси мають незначну питому вагу у фінансуванні сільськогосподарських підприємств. За результатами досліджень Міжнародної фінансової корпорації (МФК): 75 % аграрних підприємств мають обмежений доступ до кредитів банків [1]. Таке становище обумовлено фінансовою нестійкістю аграрних підприємств, відсутністю ліквідного забезпечення кредитів, відсутністю реально діючого страхового захисту аграрних підприємств, недостатнім рівнем державної підтримки кредитування, низькою прибутковістю діяльності сільськогосподарських товаровиробників. З огляду на ці проблемні моменти сільськогосподарські товаровиробники повинні мати альтернативні варіанти кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених є теоретичною і методологічною основою питань кредитування, оцінки ступеня ризику й інвестиційного забезпечення підприємств агросфери. Найбільш відомі серед них праці М.Я.Дем'яненко, О.Є.Гудзь, П.А.Лайко, Н.С.Кручок, В.М. Алексійчука, Г.І.Піріг,

С.М.Колотухи, О.О.Непочатенко, А.В. Сомик та ін. У роботах наведених авторів міститься великий обсяг як теоретичної, так і практичної інформації щодо даної проблематики, поряд з тим, багато питань цієї важливої проблеми залишаються недостатньо опрацьованими.

Ціль роботи – дослідження сутності та особливостей застосування аграрних розписок як альтернативної форми кредитування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Одним із альтернативних варіантів фінансування аграрної галузі може бути кредитування під заставу майбутнього врожаю, яке успішно функціонує у Бразилії, шляхом застосування фінансового інструменту у вигляді розписок-договору CPR (Cedula de Produto Rural), які представляють собою обіцянку постачати сільськогосподарську продукцію або здійснювати оплату після реалізації своєї сільськогосподарської продукції у майбутньому взамін на отримання ресурсів (фінансових чи товарних) вже сьогодні для ведення сільськогосподарської діяльності. Завдяки використанню такого інструменту в Бразилії обсяги кредитування аграрного сектору щорічно складають 5 млрд. доларів США, а сільськогосподарські товаровиробники змогли збільшити валове виробництво і урожайність своєї продукції [2].

В Україні вже зроблено перші кроки щодо впровадження зазначеного фінансового інструменту шляхом розробки проекту Закону України «Про аграрні розписки» від 11.01.2012 року [3].

Відповідно до зазначеного вище проекту, аграрна розписка являє собою товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених в ньому умовах.

Законопроектом визначені обмеження щодо кола осіб, які можуть видавати аграрні розписки. Так, відповідно до ст. 2 [3], аграрні розписки можуть видаватися особами, які мають право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення або правокористування такою земельною ділянкою на законних підставах для здійснення виробництва

сільськогосподарської продукції. Якщо право власності на земельну ділянку належить двом і більше співвласникам або право користування належить двом і більше користувачам, аграрні розписки видаються ними спільно. Особи, що спільно видали аграрну розписку, несуть солідарну відповідальність за невиконання своїх зобов'язань.

Види аграрних розписок представлені на рис. 1.

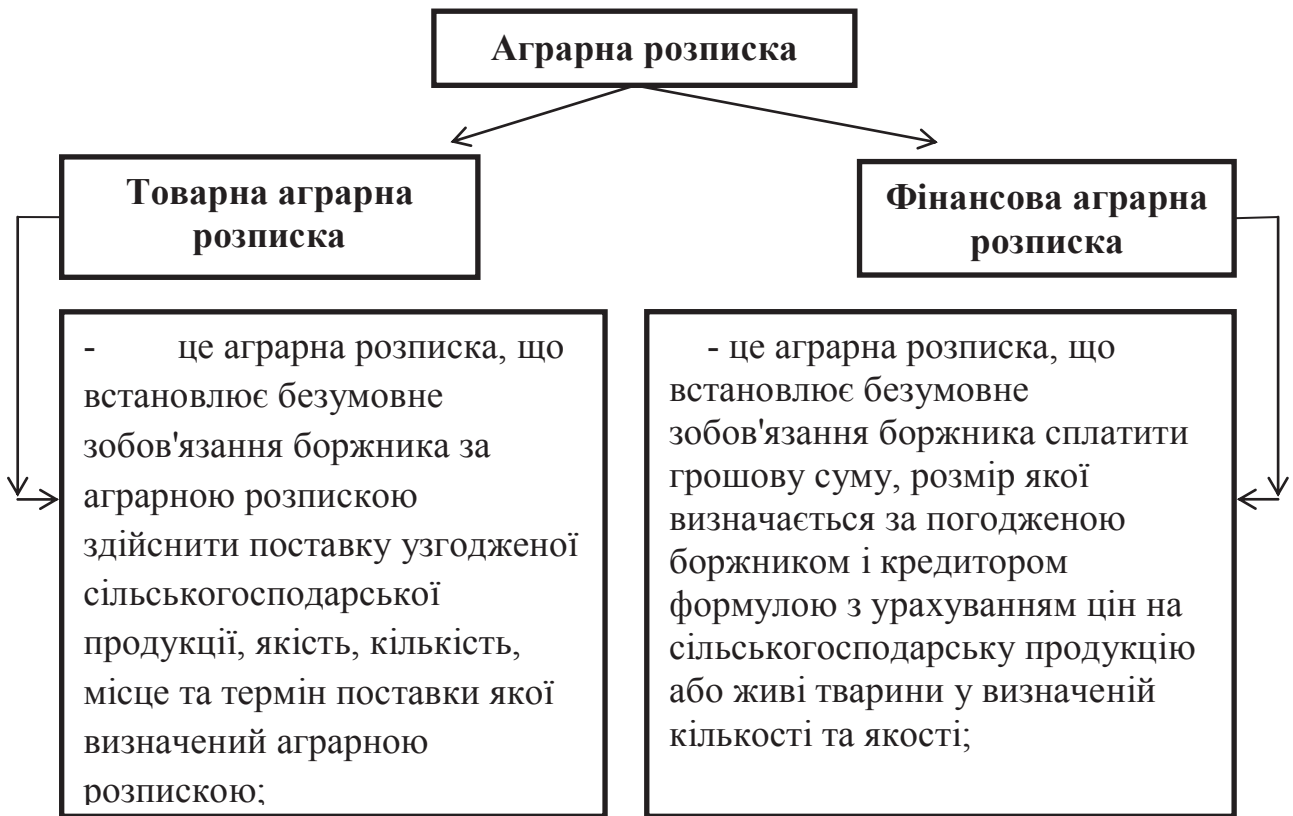

Рис. 1. Види аграрних розписок

Аграрні розписки складаються у двох примірниках, один з яких зберігається в справах особи, що вчиняє нотаріальні дії з їх посвідчення та реєстрації, а інший - передається кредитору за аграрною розпискою. За бажанням боржника за аграрною розпискою, йому може бути надана посвідчена копія виданої ним аграрної розписки.

Учасники правовідносин із використанням аграрних розписок приведені на рис. 2.

Рис. 2 - Учасники правовідносин із використанням аграрних розписок.

Головними суб'єктами зазначених відносин виступають боржник та кредитор.

Боржник за аграрною розпискою – це особа, яка видає аграрну розписку для оформлення свого зобов'язання здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених в аграрній розписці умовах.

Відповідно, кредитор за аграрною розпискою – це фізична чи юридична особа, яка надає грошові кошти, послуги, поставляє товари, виконує роботи як зустрічне зобов'язання за договором, за яким боржник за аграрною розпискою видає їй аграрну розписку, наділяючи правом вимагати від нього належного виконання зобов'язань за аграрною розпискою, а також фізична чи юридична особа, яка отримала права кредитора за аграрною розпискою від іншого кредитора за аграрною розпискою незабороненим законом способом.

Отже, у ролі боржника зазвичай виступає сільськогосподарське підприємство, а у ролі кредитора – зернові трейдери або постачальники сільськогосподарської продукції.

Відносини між боржником та кредитор не можливі без участі нотаріальної контори, оскільки при видачі, аграрна розписка підлягає нотаріальному посвідченню в порядку, передбаченому Законом України «Про нотаріат». Крім того, аграрна розписка вважається виданою тільки з моменту її реєстрації в Державному реєстрі аграрних розписок.

Предметом застави за аграрною розпискою виступають сільськогосподарська продукція та живі тварини. Згідно зі ст1. [3], під сільськогосподарською продукцією розуміють продукцію, перелік якої визначений в групах 01-14 розділів I та II Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, згідно із Законом України "Про Митний тариф України". До живих тварин відносять тварини, які визначені в розділі I Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, згідно із Законом України "Про Митний тариф України".

Розмір застави повинен бути не меншим за розмір зобов'язання за аграрною розпискою. На день видачі аграрної розписки, майбутній врожай сільськогосподарської продукції або живі тварини не можуть перебувати в інших заставах ніж за аграрними розписками. Якість сільськогосподарської продукції, предмету аграрної розписки, визначається боржником і кредитором за взаємною згодою виходячи з ГОСТ технічних умов, технологічних регламентів, класифікаторів чинних в Україні на день видачі аграрних розписок.

Усі спори щодо якості продукції в зобов'язаннях з виконання товарних аграрних розписок вирішує уповноважена експертна установа - фізична чи юридична особа, діяльність якої полягає у проведенні за плату товарознавчих досліджень у галузі сільського господарства, і яка підтвердила свою кваліфікацію у порядку, встановленому законом для судових експертів.

За розрахунками авторів проекту Закону, вже в перший рік впровадження аграрних розписок, виробники зможуть залучити 2-3 млрд. грн. кредитних ресурсів, а в перспективі - до 45-50 млрд. грн. на рік [2].

Висновки. Таким чином, досвід Бразилії може бути корисним для українських товаровиробників з огляду на те, що він дозволить залучити додаткові кредитні ресурси (фінансові чи товарні), використовуючи свою продукцію як гарантію оплати під заставу майбутнього врожаю чи молодняка худоби. Запровадження аграрних розписок дозволить сільськогосподарським підприємствам бути менш залежними від державного та банківського фінансування, а також покращити процес довгострокового планування їх господарської діяльності.

Література:

1. <http://www.minagro.gov.ua>
2. Майбутній врожай під заставу за розписками [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.zerno.org.ua/>
3. Проект Закону України «Про аграрні розписки» від 11.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.auu.org.ua/>

***Аннотация.** Статья посвящена исследованию сущности и особенностей применения аграрных расписок как альтернативной формы кредитования сельскохозяйственных предприятий.*

***Ключевые слова:** аграрная расписка, должник, кредитор, нотариальная контора, экспертное учреждение.*

***Annotation.** The article is sanctified to research of essence and features of application of agrarian receipts as an alternative form of crediting of agricultural enterprises.*

***Keywords:** agrarian receipt, debtor, creditor, notarial office, expert establishment.*